

Of de kaas?

Het laatste nummer van ESB van 1990 is geheel gewijd aan het thema 'De concurrentiekracht van Nederland'. Het onderwerp wordt in een aantal deelthema's aan de orde gesteld. Hoewel er voldoende aanleiding is om op enkele artikelen dieper in te gaan, wil ik mij hier beperken tot een reactie op de bijdrage van H.W. de Jong. Het artikel springt er niet alleen uit vanwege de opzienbarende titel, maar meer nog vanwege de toonzetting. De kritiek op de EZ-nota *Economie met open grenzen* is niet mals. Het commentaar dat op de TNO-beleidsstudie *De economische kracht van Nederland* wordt gegeven (en dus ook indirect op het werk van Michael Porter *The competitive advantage of nations*) is niet alleen hard te noemen maar heeft alles weg van een rancuneuze en sarcastische aanval. Ik wil pogen nog enkele kanttekeningen bij de genoemde artikelen te plaatsen. H.W. de Jong verwijt mijns inziens terecht de opstellers van zowel de EZ-studie als de TNO-studie dat zij onvoldoende scherpe definities hanteren als het gaat om termen als 'netwerken', 'allianties' en 'clusters'. Maar op dit punt heeft de criticus ook zelf boter op het hoofd. Van de groei van het aantal ondernemingen wordt gesteld dat er geen netto aanwas van ondernemingen tussen 1968 en 1988 heeft plaatsgevonden. Als

de primaire sector geheel buiten beschouwing blijft en geen enkele opmerking over de toegenomen schaal-grootte van de ondernemingen wordt gemaakt, wordt het beeld wel ongenueanceerd weergegeven. Bovendien kan men uit figuur 1 (blz. 1215) eenvoudig aflezen dat al vanaf 1984 een scherpe stijging in de groei van het aantal ondernemingen te constateren valt, zij het dat die groei in 1986 en 1987 aanmerkelijk is afgezwakt. Deze laatste ontwikkeling loopt redelijk in de pas met de macro-economische recessie en het aantrekken van de macro-economische groei sinds 1984. De Jong is ook heel generaliserend en onzorgvuldig als hij stelt dat "de overlevingskans van kleine ondernemingen in Europa ongeveer 2 à 2,5 maal zo gering is als die van grote ondernemingen". Waar heeft hij het hier precies over? De studie van Keeble e.a. *New firms in Europe*, toont aan dat er zeer grote verschillen zijn tussen diverse Westeuropese landen als het gaat om de oprichting van nieuwe bedrijven en de overlevingskans. Ook voor Nederland heeft Wever in zijn publikatie *Nieuwe bedrijven in Nederland* overtuigend aangetoond dat er grote regionale variaties in het aantal oprichtingen en de overlevingskans van nieuwe (kleine) ondernemingen bestaan. Hoewel ik het betoog van De Jong over het vaststellen van (voldoende) dynamiek interessant vind, levert zijn bijdrage geen overtuigende argumentatie op voor de onderbouwing van zijn stelling dat je de concurrentiekracht van een land niet kan vaststellen. In dit kader wil ik onder meer verwijzen naar de studie van Tettero *Het concurrentieprofiel van Nederland*. In deze dissertatie wordt de stelling verdedigd dat het wel degelijk mogelijk is tot een analyse van het concurrentieprofiel van een land te komen. Er wordt wel nadrukkelijk op gewezen dat het doorgronden van het concurrentieprofiel – ondanks eenvoudige basisprincipes – een uitermate complexe exercitie vergt. Tevens blijkt uit deze studie dat juist in hoogontwikkelde landen met name de 'zachte verklaringfactoren' de dragers zijn

Tabel 1. Geografische schaal van produktienetwerken en relevante markt van de onderzochte sectoren

Markt	Wereld	Europa	Nederland
Productie			
Wereld	Beoedelde gebedsdragers		
NW-Europa	Vrachtwagens	Plastics & polymeren	
Nederland	Machines voor de zuivelindustrie (op segmenten)	Zuivel Wegtransport	Installateurs voor de zuivelindustrie Lichtbouw (lagen segmenten)
Regionaal	Cacao Sulfbloemen	Kopierapparaten	

van comparatieve voordelen c.q. concurrentieverschillen. Zo beschouwd zou de analyse van de concurrentiekracht van een land wel eens beter geoperationaliseerd kunnen worden, indien er een synthese tussen de TNO-studie en de benadering van De Jong tot stand zou kunnen worden gebracht.

Tot slot nog een reactie op de geparafraseerde titel 'Frau Antje en de diamant' en met name de slotalinea. De alledaagse werkelijkheid leidt tot een eenvoudige slotsom. Frau Antje heeft echte diamanten noch nepdiamanten nodig om haar mondiale bekendheid uit te dragen. Alleen echte Hollandse kaasblokjes illustreren op een effectieve wijze dat Nederland ten minste op één front een wereldwijde erkende concurrentiekracht heeft opgebouwd.

F. Boekema

De auteur is verbonden aan de Katholieke Universiteit Brabant.